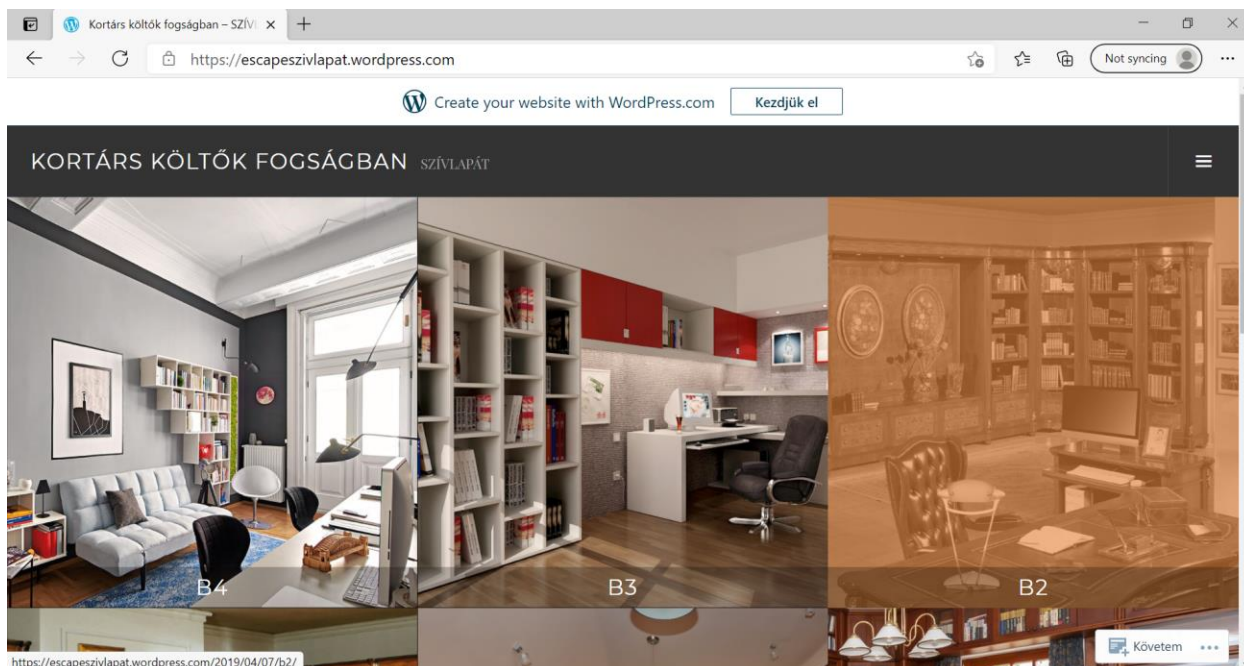

A Program honlapján a csoport oldalára készülő összefoglalás a teljes projekt legfontosabb eredményeiről (max. 7000 szóköz nélküli karakter + legfeljebb 3 hatásos illusztráció)

Az MTA-ELTE Digitális Írástudás és Irodalomoktatás Kutatócsoportjának 2016-os megalakulása a Magyar Tudományos Akadémia által kiírt Szak módszertani Pályázathoz kapcsolódik. Az eredeti pályázati koncepció szerint a projekt fő célja a középiskolai oktatásban, a tanárképzésben, de a bölcsészettudományok bármely területén alkalmazható oktatástámogató eszközök fejlesztése volt. A hangsúlyok a későbbiekben módosultak, a kutatások főképp a középiskolai oktatásra irányultak, illetve empirikusan mérhető eredményekre törekedtek.

Az iskolai kísérletek 2017 tavaszán kezdődtek meg, és részben változó közreműködőkkel 2020 nyaráig folytatódtak. Összesen hat budapesti középiskola nyolc tanára dolgozott aktívan a kísérletek megvalósításán. A részprojektek során összesen 594 kérdőívet töltöttek ki a résztvevő tanulók, továbbá összesen 28 tanári interjút készítettünk a tanárokkal az egyes modulok megkezdése előtt, valamint azokat követően.

A 2017-2018-as tanévben, a kísérletek első nagyobb egységében, a főbb kutatási kérdések arra irányultak, miként befolyásolja a diákok együttműködési képességét és tantárgyi attitűdjét a digitális környezetben történő digitális szövegfeldolgozás. Ezen kutatási periódusban szövegfeldolgozási műveleteket, elsőként digitális annotációt, majd kreatív-produktív, végül multimédiás szövegfeldolgozást teszteltünk. A tanárokkal felvett interjúk, valamint a tanulói kérdőívek válaszai alapján igazolódott az a feltételezés, hogy a megfelelően használt digitális annotációs szoftverek erősíthetik a szövegértelmezés közösségi jellegét, ezzel interaktív módon biztosíthatnak hozzáférést irodalmi szövegekhez és hagyományokhoz. A digitális közeg elősegítette a tanulók tanórai motivációját, a multimédiás szövegfeldolgozás vizsgálatának eredményei pedig azt mutatták, hogy az irodalmi alkotások más médiumokba történő áthelyezése megfelelő eszköz lehet az irodalom mint művészet megtapasztaltatására.

(2. ábra: Kortárs költők fogságban. A Szívlapát projekt részeként létrejött digitális szabadulószoza. Készítették: Kaszás Erzsébet és Kriston Attila)

A 2019-2020-as tanév tavaszi félévében a Canvas tananyagkezelő rendszer lehetőségeit próbálták ki a kutatócsoporttal dolgozó tanárok. A kísérletnek különös jelentőséget adott, hogy szinte megkezdésével egyidőben állt át – a SARS2-Covid vírus megjelenésének köszönhetően – a teljes magyar oktatási rendszer digitális oktatásra. Ez egyszerre jelentett kihívást és nehézséget: volt olyan tanár, aki emiatt kénytelen volt lemondani a kutatócsoporttal való együttműködésről, mert nem akarta túlterhelni a tanulóit azzal, hogy az iskola által kötelezően előírt oktatási keretrendszer mellett a Canvas használatára is kötelezi őket. A Canvas keretrendszer lehetővé tette a korábban kipróbált eszközök és technikák integrálását és komplett mini-kurzusok kidolgozását.

Az iskolai kísérletek eredményeképp számos tematikus terv, kísérleti tananyag, feladatcsor készült el, amiknek jelentős része elérhető a kutatócsoport honlapján. A 2021-ben a Prae Kiadónál megjelent *Digitális eszközök a középiskolai irodalomkutatásban* című tanulmánykötet a kutatócsoport tevékenységét, az iskolai kísérletek tapasztalatait részletesen mutatja be (<https://online.fliphtml5.com/kplvg/jbns/#p=1>).

Tartalom

MOLNÁR GÁBOR TAMÁS: Mérés és mérlegelés	7
<i>Tantárgy-pedagógiai és digitális bölcsészeti kutatások, fejlesztések tanulságai</i>	

I. Kutatási és képzési beszámolók

GORDON GYÓRI JÁNOS – MOLNÁR GÁBOR TAMÁS: Irodalom, kánon, digitalizáció // <i>Magyartanárok nézetei</i>	17
KODÁCSI BOGLÁRKA: A kortárs irodalom tanítása digitális eszközökkel	48
VASS DOROTTEA: 9–11. évfolyamos tanulók olvasási motivációjának mérési lehetőségei	79
<i>A Canvas digitális platform és a COVID-19 tükrében</i>	
GONDA ZSUZSA – SZABÓ VERONIKA: Digitális írástudás és irodalomoktatás	108
<i>Egy továbbképzés tapasztalatai</i>	
PALKÓ GÁBOR – SMR CZ ÁDÁM: A digitális bölcsészet oktatása az ELTE BTK-n	135
FELLEGI ZSÓFIA: A digitális filológia oktatása	157
<i>Gyakorlati tapasztalatok</i>	

II. Tanári reflexiók

KERTÉSZ RITA: Együtt, hatékonyan és maradandót alkotni	181
<i>A digitális eszközök beépítése az irodalomtanításba</i>	
GERGELYI KATALIN: Közelebb visz-e a szöveghez a digitális eszköz? // <i>Tanári reflexió</i>	210
KASZÁS ERZSÉBET: Ars poetica: Horatius és kortárs költők	241
<i>Egy iskolai kísérlet bemutatása</i>	
SZARKA ESZTER: Az irodalmi művek megfilmesíthetősége	268
<i>Irodalmi művek filmes adaptációjának készítése mint a szöveg értő és élményszerű befogadásának eszköze</i>	
DEÁK MÁRTON: Gyakorlatok a lírai beszéd vizuális feldolgozására Aranytól Adyig	289
SZILÁGYI BARNABÁS: „Itthon vagyok”	312
<i>A hazához való viszonyulás klasszikus és kortárs magyar verseinek digitális feldolgozásához</i>	
KRISTON ÁTTILA: Az Etherpadtől a Canvasig	331
<i>Még egy pedagógiai szemléletváltás személyes története</i>	
Internetes hivatkozások	359

(3. ábra: a *Digitális eszközök a középiskolai irodalomtanításban* című tanulmánykötet tartalomjegyzéke.)

Az iskolai kísérletek tanulságaként egyre erősebbé vált azon benyomás, hogy mély összefüggés állhat fenn a tanárok irodalomról, tanításról és kánonról alkotott nézetei, valamint digitális eszközök és módszerek tanítási célú felhasználása között. Ennek a meggyőződésnek az egyik fő oka, hogy nem egyszerűen a szövegértés és a szövegalkotás, hanem az *irodalomtanítás* összefüggésében végeztük kutatásainkat, így egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy az irodalmi kultúra, irodalmi hagyományok továbbadásának igénye feszültségbe is kerülhet a digitális közegek dominanciájának kortárs tapasztalatával. A tanári nézetek kutatásának igénye a kutatási időszak második felében vetődött fel, ekkor dolgoztuk ki a kutatás kérdéseit és módszertanát. A kutatás első fázisában 20 magyartanárral vettünk fel félig strukturált interjút 2019 nyara és 2020 tavasza között, így az elkészült interjúk többségében még nincsen szó sem a 2020 tavaszán közzétett új Nemzeti Alaptanterv körüli vitákról (amelyek pedig sok tekintetben érintkeznek az interjúkban érintett kérdésekkel), sem a 2020 márciusában elrendelt digitális oktatási rendről, ezért néhány vállalkozó interjúalannal 2020 őszén utóinterjúk is készültek. Az interjúk elemzésében a bennük megjelenő irodalom- és kánonfogalmakra, valamint a digitális kultúrával és a digitális eszközök irodalomórai alkalmazásával kapcsolatos nézetekre összpontosítottunk.

A kutatócsoport vizsgálatának következő fázisát jelentő kérdőíves kutatás, amely az irodalom mibenlétét, az irodalom tantárgy fő fejlesztési céljait, az ezekkel összefüggésben megjelenő módszertani gyakorlatot, valamint az irodalmi kánonokkal kapcsolatos tanári nézeteket

vizsgálja, a félig strukturált interjúkban megjelenő válaszelemekre épített a kérdések meghatározásakor. Ezen országos felméréssel a kutatócsoport célja az volt, hogy a magyartanári társadalmat jól reprezentáló minta alapján mérje a fenti kérdéskörökre adott válaszokat. E kutatási fázis jelen pillanatban is zajlik.

A kutatócsoport számára a kezdettől fogva fontos volt egyrészt a digitális bölcsészettudományi kutatásokkal való kapcsolattartás, másrészt az eredmények megjelenítése a bölcsészképzésben és a magyartanárképzésben. Ezen elveket érvényesíti, amikor egyrészt több tagja szak módszertani és diszciplináris órákat tart leendő magyartanároknak. Másfelől a kutatócsoportnak a magyarországi digitálisbölcsész-képzés formális megindításában is szerepe van. Az ELTE-n 2017 óta működő Digitális Bölcsészeti Központ, majd a 2020-tól megalakult Digitális Bölcsészet Tanszék résztevékenységei kutatócsoportunkkal szoros együttműködésben valósultak meg. Ennek az együttműködésnek keretében vettünk részt két nemzetközi konferencia: a 2018-ban az ELTE BTK-n rendezett *DH_Budapest* nevű digitális bölcsészeti találkozó, valamint a 2019-ben ugyancsak az ELTE-n rendezett *East-Central European Literature in/as World Literature* című rendezvény digitális olvasással foglalkozó szekciójának szervezésében és lebonyolításában is.